

અનુક્રમણિકા

1. સલાતુલ જમાઆનો પરિચય.....	4
2. નમાઝે જમાઅતનું મહત્વ.....	6
3. નમાઝે જમાઅતમાં કેવી રીતે જોડાવું ?.....	8
4. નમાઝે આયાત.....	12
5. નમાઝે આયાતની પદ્ધતિ.....	14
6. નમાઝે કસ્ર.....	18
7. નમાઝે કસ્રના દાખલા.....	21
8. સિક્કાતે સુબૂતિયા.....	37
9. સિક્કાતે સલબીયા.....	42
10. પાયખાનાના આદાબ.....	45
11. ફિક્કલના મહત્વના શબ્દો.....	49
12. મહત્વના શબ્દો.....	53
13. અમ્ર બિલ માઅરૂફ અને નહ્યે અનિલ મુન્કર.....	60
14. તવલ્લા.....	67
15. તબરો.....	75
16. આજકાલના મસઅલાઓ.....	78

સબક 1 : સલાતુલ જમાઆનો પરિચય

સલાતુલ જમાઆ એટલે એકઠા થઈને નમાઝ પઢવી. દા.ત., ઓછામાં ઓછા બે માણસો.

સલાતુલ જમાઆના ફાયદા :

જમાઅતમાં નમાઝ પઢવાથી આપણને દુનિયા અને આખેરતના ફાયદા થાય છે. કેટલાક ફાયદા નીચે મુજબ છે :

- આપસમાં મોહબ્બત અને સહકાર આપવાની ભાવનામાં વધારો થાય છે.
- ઈસ્લામની એકતા અને ઈજ્જતમાં વધારો થાય છે.
- શિસ્ત અને મુસલમાનોના ભાઈચારામાં વધારો થાય છે.

અમર્યાદિત સવાબ :

અલ્લાહે નમાઝે જમાઅતનો મોટો સવાબ રાખ્યો છે. રસૂલલ્લાહ (સ.) અને આપણા અઈમ્મા (અ.)એ નમાઝે જમાઅત ઉપર ઘણો ભાર મૂક્યો છે, માટે જ્યારે પણ મોકો મળે ત્યારે આપણે જમાઅતમાં જ નમાઝ પઢવી જોઈએ.

સવાબ :

- બે જણાની જમાઅતનો સવાબ ૧૦૦ ગણો.
- ત્રણ જણાની જમાઅતનો સવાબ ૫૦૦ ગણો.
- ચાર જણાની જમાઅતનો સવાબ ૧૦૦૦ ગણો.
- પાંચ જણાની જમાઅતનો સવાબ ૨૫૦૦ ગણો.
- અને જ્યારે જમાઅતમાં અગિયાર માણસ જોડાઈ જાય તો ફક્ત અલ્લાહ જ જાણે છે કે આપણને કેટલો સવાબ મળવાનો છે.

સબક 2 : નમાઝે જમાઅતનું મહત્વ

નમાઝે જમાઅતનું મહત્વ :

નમાઝે જમાઅતનું મહત્વ નીચેના મસઅલાઓથી સમજી શકાય છે :

- નમાઝે જમાઅતનો સવાબ એકલા નમાઝ પઢવા કરતાં ૨૫ ગણો વધારે છે.
- નમાઝે જમાઅતમાંથી કારણ વગર ગેરહાજર રહેવું જાઈઝ નથી અને નમાઝે જમાઅતને કારણ વગર છોડી દેવી યોગ્ય નથી.
- જ્યારે નમાઝે જમાઅત પઢાતી હોય તો જોણે એકલા નમાઝ પઢી લીધી હોય તેણે પાછી એની એ જ નમાઝ પઢવી મુસ્તહબ છે.

(1) નમાઝે જમાઅતની શરતો :

નીચે મુજબ નમાઝે જમાઅતની કેટલીક માહિતી આપેલી છે. વધુ માહિતી માટે ફિક્કલની કિતાબ જુઓ.

1. અલ્પવત છે કે મુસ્તહબ નમાઝોની જમાઅત કોઈ પણ સંજોગોમાં કરવામાં ન આવે.
સિવાય કે નમાઝે ઈસ્તસ્કા (વરસાદ માટેની નમાઝ)
2. એવી નમાઝ કે જે નમાઝો માઅસૂમ ઈમામ (અ.)ની હાજરીમાં વાજિબ હતી, પરંતુ ગૈબતના સમયમાં મુસ્તહબ થઈ ચૂકી છે, જેવી કે ઈદૈનની નમાઝ

(2) નમાઝે જમાઅતનો ઈમામ :

- આદિલ હોવો જોઈએ.
- બાલિગ હોવો જોઈએ.
- હલાલી હોવો જોઈએ.
- સમજદાર હોવો જોઈએ અને તેને નમાઝ પઢતાં આવડવી જોઈએ.

(3) નમાઝે જમાઅતમાં મુસ્તહબ કાર્યો :

- આલિમ અને પરહેઝગાર લોકો પહેલી સફમાં ઊભા હોવા જોઈએ.
- સફો વ્યવસ્થિત બંધાયેલી હોવી જોઈએ અને એક સફમાં ઊભા રહેવા લોકો વચ્ચે જગ્યા ન હોવી જોઈએ. બધા ખભેથી ખભા મિલાવીને ઊભા રહેવા જોઈએ.

સબક 3 : નમાઝે જમાઅતમાં કેવી રીતે જોડાવું ?

પરિસ્થિતિ	નમાઝે જમાઅતમાં કેવી રીતે જોડાવું				
	ક્યામ	રુકૂઅ	સજ્દા	તશલ્લુહ	સલામ
ઈમામ પહેલી રકાતમાં હોય તો ક્યારે જોડાવું સારું ?	અહીં જોડાવું.	અહીં જોડાવું.			
ઈમામ બીજી રકાતમાં હોય તો ક્યારે જોડાવું સારું ?	અહીં જોડાવું.	અહીં જોડાવું.			
ઈમામ ત્રીજી અથવા ચોથી રકાતમાં હોય તો ક્યારે		અહીં જોડાવું.			

જોડાવવું સારું ?					
ઈમામ ત્રીજી અથવા ચોથી સ્કાતના ક્યામમાં હોય તો ક્યારે જોડાવું સારું?	નમાઝમાં જોડાઈને સૂરે હમ્દ પઢવાનું શરૂ કરી દો, પરંતુ ઈમામ રુકૂઅમાંથી પાછો ઊભો થાય ત્યાં સુધી તમે સૂરએ હમ્દ પઢવાનું પૂરું ન કરી શકો તો જમાઅતની નિયત બદલીને ફૂરાદાની નિયતથી નમાઝ ચાલુ રાખો.				
જો તમને ખબર ન હોય કે કઈ સ્કાત ચાલે છે તો ક્યારે જોડાવું સારું ?		અહીં જોડાવું.			
તમે મસ્જિદમાં દાખલ થયા અને છેલ્લો સજ્દો અદા			અહીં જોડાવું.	તશહહુદ અને સલામ વખતે ઢીંચણ ઊંચા રાખીને અને હથેળી જમીન પર અડાડીને	

થઈ રહ્યો છે. તમે નિયત અને તકબીરતુલ એહરામ કહીને ક્યાં જોડાશો ?				બેસી રહો અને જેવો ઈમામ સલામ પઢી લે કે તરત જ પહેલી રકાત માટે ઊભા થઈ જાઓ.
વધારાની માહિતી :	જમીનથી ઢીંચણ ઊંચા રાખીને અને હથેળીઓ જમીન પર અડાડવાની ક્રિયા બે, ત્રણ કે ચાર રકાતની નમાઝમાં જ્યારે પણ તશલુદુદ અને સલામ પઢતી હોય અને તમે છેલ્લા સજ્દામાં જોડાઓ ત્યારે કરવાની.			

સવાલ 1 : જમાઅત ત્રીજી રકાતમાં છે અને તમે કયામમાં જોડાયા. ઈમામ રુકૂઅમાં ચાલ્યો ગયો અને રુકૂઅમાંથી પાછો ઊભો થઈ ગયો અને તમે સૂરએ હમ્દ પઢવાનું પૂરું નથી કર્યું. હવે તમારે શું કરવું જોઈએ ?

સવાલ 2 : ઈમામ રુકૂઅમાં છે અને તમે નમાઝમાં જોડાયા, પરંતુ તમને ખાત્રી નથી કે તમે નિયત અને તકબીરતુલ એહરામ કરી લેશો અને સૂરએ હમ્દ પઢી લેશો અને પછી ઈમામની સાથે રુકૂઅ અદા કરી લેશો. તેવા સમયે તમારે શું કરવું જોઈએ ?

સવાલ 3 : રસ્તો બનાવવાનું કામ ચાલી રહ્યું હતું. ફાતેમાએ વિચાર કર્યો કે હું મસ્જિદ જતાં પહેલાં જ ઘરમાં નમાઝ પઢી લઉં કારણ કે મસ્જિદમાં મને નમાઝે જમાઅત નહીં મળે, પરંતુ તે નમાઝ પઢીને મસ્જિદ પાસે આવી તો તેને ખબર પડી કે મુખી સાહેબ મોડા આવવાના છે એટલે નમાઝે જમાઅત મોડી શરૂ થશે અને તે શામેલ થઈ શકશે. હવે તેણે શું કરવું પડશે ?

સવાલ 4 : તમે મસ્જિદમાં તે સમયે દાખલ થયા કે જ્યારે ઈમામ છેલ્લી તશાહહુદ પઢી રહ્યા હતા અને તમારે નમાઝે જમાઅતનો સવાબ લેવો છે. તમારે શું કરવું જોઈએ ?

સવાલ 5 : કઈ નમાઝ ખિફાઈયા છે અને કઈ નમાઝ ઝહરીયા છે ?

સબક 4 : નમાઝે આયાત

નમાઝે આયાત નીચે આપેલા સંજોગોમાં વાજિબ થઈ જાય છે :

- સૂર્યગ્રહણ
- ચંદ્રગ્રહણ
- ધરતીકંપ
- કુદરતી આફત

જે શહેરમાં કુદરતી આફત સર્જઈ હોય તેવા લોકો પર જ નમાઝે આયાત વાજિબ છે.

આજુબાજુના શહેરોમાં રહેનારા લોકો પર વાજિબ નથી.

નમાઝે આયાતનો સમય :

સૂર્યગ્રહણ અથવા ચંદ્રગ્રહણ દરમિયાન ગ્રહણ શરૂ થઈ ગયા પછીથી લઈને ગ્રહણ પૂરું થઈ જાય ત્યાં સુધી પઢવાનો સમય છે. જો ન પઢી હોય અને સંપૂર્ણ ગ્રહણ હોય તો કઝાની નિયતથી પઢવી જોઈએ. જો ગ્રહણ સંપૂર્ણ ન હોય તો પઢવાની જરૂર નથી.

(આ મસઅલો એવા લોકો માટે છે કે જેમને ગ્રહણ પૂરું થઈ ગયા પછી ગ્રહણ વિષે જાણકારી પ્રાપ્ત થઈ હોય.)

કુદરતી આફતમાં નમાઝે આયાતનો સમય :

જેવી કુદરતી આફત થંભી જાય કે તરત જ નમાઝે આયાત પઢી લેવી જોઈએ.

સબક 5 : નમાઝે આયાતની પધ્ધતિ

પહેલી સ્કાતની પધ્ધતિ :

- નિયત
- તકબીરતુલ એહરામ
- ફિરઅત
- પહેલું રુકૂઅ
- ફિરઅત
- પહેલું કુનૂત
- બીજું રુકૂઅ
- ફિરઅત
- ત્રીજું રુકૂઅ
- ફિરઅત
- બીજું કુનૂત
- ચોથું રુકૂઅ
- ફિરઅત
- પાંચમું રુકૂઅ

- અને છેલ્લે બે સજ્જા

બીજી સ્કાતની પધ્ધતિ :

- કિરઅત
- ત્રીજું કુનૂત
- છઠ્ઠું રુકૂઅ
- કિરઅત
- સાતમું રુકૂઅ
- કિરઅત
- ચોથું કુનૂત
- આઠમું રુકૂઅ
- કિરઅત
- નવમું રુકૂઅ
- કિરઅત
- પાંચમું કુનૂત
- દસમું રુકૂઅ
- બે સજ્જા
- તશાહહુદ અને સલામ

નમાઝે આયાતમાં બે રકાત વાજિબ છે, દસ રુકૂઅ વાજિબ છે અને પાંચ કુનૂત મુસ્તહબ છે.

સવાલ 1 : અન્વર હમણાં હમણાં સ્કૂલથી પાછો આવ્યો છે. તેને ઝોડર અને અઝની નમાઝ પઢવાની છે અને સાથે સાથે નમાઝે આયાત પણ પઢવાની છે, બધી નમાઝો પઢી લેવા તેની પાસે પૂરો સમય છે, તો તે પહેલાં કઈ નમાઝ પઢશે ?

સવાલ 2 : નમાઝે આયાતની પહેલી રકાત પઢી લીધા પછી વધારે સમય રહ્યો ન હતો એટલે બીજી રકાતમાં કૌસરે સૂરએ હમ્દ પછી સૂરએ ઈખ્લાસ પાંચ જુદા જુદા ભાગમાં પૂરો કર્યો, શું આ યોગ્ય છે ?

સવાલ 3 : મુર્તઝા પોતાની વાજિબ નમાઝે પંજગાના સમય પર પઢી રહ્યો હતો. નમાઝ પઢતાં પઢતાં તેને ખબર પડી કે તે પોતાની નમાઝ પૂરી કરશે તે પહેલાં નમાઝે આયાતનો સમય પૂરો થઈ ચૂક્યો હશે, હવે તેણે શું કરવું પડશે ?

સવાલ 4 : સ્કૂલમાં મહદીના મિત્રો વાતચીત કરી રહ્યા હતા કે રાત્રે ચંદ્રગ્રહણ હતું, પરંતુ મહદીએ તેના વિષે કંઈ સાંભળ્યું ન હતું અને સમાચારોમાં પણ તેના વિષે સાંભળ્યું ન હતું એટલે તે સમજ્યો કે તેના મિત્રો તેની સાથે મશ્કરી કરી રહ્યા છે, પરંતુ જ્યારે તે ઘેર પાછો ગયો તો તેની

માએ આ વાતનું સમર્થન આપતાં કહ્યું કે સુખના શરૂઆતના કલાકો દરમિયાન ચંદ્રગ્રહણ હતું,
પરંતુ તે સંપૂર્ણ ન હતું. શું મહદી નમાએ આયાત પઢશે ? શા માટે ?

સબક 6 : નમાઝે કસ્ર

મુસાફર ઉપર વાજિબ છે કે પોતાની ઝોહર, અસ્ર અને ઈશાની નમાઝો ટૂંકાવી દે એટલે કે તેમની ચાર રકાતના બદલે તે બે રકાત પઢે.

નમાઝને કસ્ર કરવાની સાત શરતો છે :

- મુસાફરીનું અંતર :

જો પૂરી મુસાફરીનું અંતર ૨૫ માઈલ (૪૦.૩૨ કિલોમીટર) હોય અથવા તેના કરતાં વધારે હોય તો મુસાફરે નમાઝે કસ્ર કરવાની રહેશે.

- હદ્દે તરખુસ (શહેરની હદો) :

મુસાફર પોતાના ગામ અથવા શહેરની હદો છોડી દે ત્યારે તેણે પોતાની નમાઝ કસ્ર કરવાની રહેશે.

- નિયત :

મુસાફરી શરૂ કર્યા પહેલાં પચ્ચીસ માઈલ અથવા તેના કરતાં વધારે અંતર કાપવાની નિયત હોવી જોઈએ.

- મુસાફરીનો હેતુ :

મુસાફરી ન પોતે હરામ હોવી જોઈએ કે ન મુસાફરીનો હેતુ હરામ હોવો જોઈએ.

- રોકાવાની મુદત :

અન્ય જગ્યાએ રોકાવાની નિયત દસ દિવસ કરતાં ઓછી હોવી જોઈએ. દસ દિવસ આવી રીતે ગણવામાં આવે છે. પહેલા દિવસની ફજથી દસમા દિવસની ફજ સુધી અથવા પહેલા દિવસની ઝોહરથી અગિયારમા દિવસની ઝોહર સુધી.

- મંઝિલ :

મુસાફરીની મંઝિલ એવી જગ્યા ન હોવી જોઈએ કે જેને મુસાફરે વતન બનાવેલી હોય.

- વારંવારની મુસાફરી :

મુસાફરી, મુસાફરના વ્યવસાયથી સંબંધિત વારંવાર થતી રાખેતા મુજબની મુસાફરી ન હોવી જોઈએ.

જ્યારે તમે મુસાફરી કરો તો ઝોહર, અસ્ર અને ઈશાની રકાત ચારના બદલે બે થઈ જાય છે.

બાકીની નમાઝોની રકાત એટલીને એટલી રહે છે.

મુસ્તહબ છે કે મુસાફર પોતાની દરેક નમાઝ પછી આ મુજબ ૩૦ વાર પઢે :

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

આ તસ્બીહ ઝોહર, અસ્ર અને ઈશા પછી પઢવી સુન્નતે મોઅક્કેદા છે અને એ પાણી કે આ ત્રણ

નમાઝો પછી આ તસ્બીહને ૩૦ વખતના બદલે ૬૦ વખત પઢે.

સબક 7 : નમાઝે કસ્રના દાખલા

નમાઝે કસ્ર માટે પૂરી કરવાની શરતોની વિગત :

1. મુસાફરીનું અંતર ૨૫ માઈલ કરતાં ઓછું ન હોવું જોઈએ. જો જતાં અને આવતાં ૨૫ માઈલ અથવા ૪૦.૩૨ કિલોમીટર થઈ જતા હોય તો પછી જો સીધે સીધું અંતર ૧૪ માઈલ કરતાં ઓછું પણ કેમ ન હોય, નમાઝ કસ્ર કરવી વાજિબ છે, માટે જો જતાં ૧૨ માઈલ થાય અને આવતાં ૧૬ માઈલ થઈ જાય તો નમાઝ કસ્ર કરવી જોઈએ. (આવી જ રીતે મુસાફરીનું અંતર ગણવું.)

જો મુસાફરને ખબર ન હોય કે તેની મુસાફરી ૨૫ માઈલની છે કે નહીં તો તેણે પૂરી નમાઝ પઢવી જોઈએ. મુસાફરીનું અંતર હદે તરખખુસ છોડી દીધા પછી ગણવાનું શરૂ કરવું જોઈએ.

2. મુસાફર પોતાના વતન એટલે કે ગામ કે શહેરની હદોની બહાર હોવો જોઈએ. હદે તરખખુસ. હદે તરખખુસ તે જગ્યાને કહેવાય છે કે જ્યાં ગામ કે શહેરની હદ પૂરી થતી હોય. તેને નીચે મુજબની કોઈ એક રીતે નિશ્ચિત કરી શકાય છે :

- એ જગ્યા કે જ્યાં ગામ કે શહેરનો કોટ હોય.
- એ જગ્યા કે જ્યાં પંચાયતે ગામ કે શહેરની શરૂઆતનું કે અંતનું બોર્ડ લગાવેલું હોય.

- એ જગ્યા કે જ્યાંથી ગામવાસીઓ કે શહેરવાસીઓ મુસાફરને ન જોઈ શકે, જેનો અર્થ એ પણ થાય કે જ્યાંથી મુસાફર ગામવાસીઓને કે શહેરવાસીઓને ન જોઈ શકે.

જો મુસાફરને યકીન ન હોય કે તે હદ્દ તરખખુસ છોડી ચૂક્યો છે કે નહીં તો તેણે નમાઝ પૂરી પઢવી જોઈએ અને આવી જ રીતે જો પાછા આવતી વખતે તેને યકીન ન હોય કે તે હદ્દ તરખખુસમાં પ્રવેશી ચૂક્યો છે કે નહીં તો તેણે નમાઝે કસ્ર પઢવી જોઈએ.

3. મુસાફરી શરૂ કરતાં પહેલાં મુસાફરની નિયત રખ માઈલ કરતાં વધારે લાંબા અંતરની મુસાફરી કરવાની હોવી જોઈએ અને નિયત પાકી હોવી જોઈએ.

4. મુસાફરી હરામ ન હોવી જોઈએ કે ન તેનો હેતુ હરામ હોવો જોઈએ.

જો ઈસ્લામી શરીઅત પ્રમાણે કોઈ હરામ કાર્ય કરવા માટે મુસાફરી કરવામાં આવે તો તેવી મુસાફરીને હરામ કહેવામાં આવે છે. દા.ત., જો કોઈ ચોરી કરવા માટે મુસાફરી કરે અથવા બેશરમીની મહેફિલોમાં ભાગ લેવા માટે મુસાફરી કરે, વગેરે, તો તેણે પૂરી નમાઝ પઢવી પડશે.

આવી જ રીતે જો મુસાફરીના હેતુને બદલે મુસાફરી જ હરામ હોય તો પણ મુસાફરને નમાઝ પૂરી પઢવી પડશે. દા.ત., જ્યારે કોઈ છોકરો કે છોકરી માબાપની રજા વગર મુસાફરી કરે અથવા જ્યારે પત્ની તેના પતિની રજા વગર મુસાફરી કરે. જો કે, જો આવી મુસાફરી વાજિબ હોય, દા.ત., હજ માટે તો કસ્ર નમાઝ પઢી શકે છે. જો કોઈ મુસાફર હરામ હેતુથી કે હરામ મુસાફરીએ ન જતો હોય તો તેણે કસ્ર નમાઝ પઢવાની રહેશે, પછી ભલે તે મુસાફરી દરમિયાન હરામ કાર્યો જેવા કે ગીબત, વગેરે કરી નાખે.

5. રોકાણ કરવાની જગ્યાએ દસ કરતાં ઓછા દિવસો માટે રોકાવાની નિયત હોવી જોઈએ.

- જો મુસાફરની નિયત દસ દિવસ રોકાવાની હોય તો એ જરૂરી નથી કે તેની નિયત પહેલી રાત્રી કે અગિયારમી રાત્રીના રોકાણની હોવી જોઈએ. મુસાફર જેવી નિયત કરી લે કે તે રોકાણની જગ્યાએ પહેલા દિવસના સૂર્યોદયથી લઈને દસમા દિવસના સૂર્યાસ્ત સુધી રોકાણ કરશે કે તરત જ તેણે પૂરી નમાઝ અદા કરવાનું શરૂ કરી દેવું જોઈએ. આવી જ રીતે જો તે રોકાણની જગ્યાએ પહેલા દિવસની ઝોહરથી લઈને અગિયારમા દિવસની ઝોહર સુધી રોકાવાની નિયત કરી લે તો તેણે પૂરી નમાઝ અદા કરવી જોઈએ.
- જો મુસાફર રોકાણની જગ્યાએ દસ દિવસ કરતાં ઓછા દિવસ રોકાવાની નિયત કરે, પરંતુ પાછળથી તેણે સંજોગવશાત્ દસ દિવસ કરતાં વધારે રોકાવું પડે. દા.ત., એજન્સીએ તેને ફ્લાઈટનું કન્ફર્મેશન ન આપ્યું હોય તો તેણે તે જગ્યાએ કસ્ર નમાઝ જ

અદા કરવી જોઈએ જ્યાં સુધી કે તેને ખાત્રીપૂર્વક રોકાણની મુદત ખબર ન પડી જાય. જો કે, ૩૦ દિવસનું રોકાણ આવી રીતે થાય તે પછી તેણે એક દિવસમાં જ કેમ નીકળી ન જવાનું હોય, તેણે પૂરી નમાઝ અદા કરવાનું શરૂ કરી દેવું જોઈએ.

6. મંઝિલ એવી જગ્યા ન હોવી જોઈએ કે જેને મુસાફરે પોતાનું વતન બનાવેલી હોય.

- જે જગ્યાને તેણે પોતાની રોજી કમાવા માટે પસંદ કરેલી હોય તે તેનું વતન છે, પછી તે તેનું જન્મસ્થળ હોય કે ન હોય, તે તેના માબાપનું વતન હોય કે ન હોય, તેનાથી કોઈ ફેર પડતો નથી.
- જો તે કોઈ બે જગ્યાઓને પોતાનું વતન બનાવી લે. દા.ત., જો તે કોઈ એક જગ્યાએ છ મહિનાનું રોકાણ કરે અને પછી કોઈ બીજી જગ્યાએ છ મહિનાનું રોકાણ કરે તો તે બન્ને જગ્યાઓ તેનાં વતન થઈ જાય છે. આવી રીતે બે કરતાં વધુ જગ્યાઓ હોય તો તે પણ તેના વતન કહેવાશે.
- જો મુસાફર એવી જગ્યાએ જાય કે તે થોડા સમય પહેલાં તેનું વતન હતી અને ત્યાં દસ દિવસ કરતાં ઓછું રોકાણ કરે તો તેણે ત્યાં કસ્ર નમાઝ પઢવી જોઈએ, પછી તેણે કોઈ નવું વતન બનાવ્યું હોય કે ન બનાવ્યું હોય.

7. વ્યવસાયના કારણે કરવામાં આવતી મુસાફરી સામાન્ય મુસાફરી ન ગણી શકાય.

- મુસાફરનો વ્યવસાય એવો ન હોવો જોઈએ કે તેણે હંમેશાં મુસાફરી કરવાની જરૂર પડતી હોય. દા.ત., ડ્રાઈવર, જહાજ, ટ્રેન, પ્લેન વગેરેની નોકરી. આવા લોકોને હંમેશાં પૂરી નમાઝ અદા કરવી જોઈએ. આવી જ રીતે જો કોઈ માણસને રોજ માટે દૂર સુદૂરની મુસાફરી કરવી પડતી હોય, દરરોજ કે પછી એક એક દિવસ છોડીને તો તેણે પૂરી નમાઝ અદા કરવી જોઈએ એટલે કે મહિનાની દસ મુસાફરી થતી હોય તો તેવા મુસાફરને કસીરૂસ્સફર (વધુ પડતી મુસાફરી કરનાર) ગણવામાં આવે છે.
- જ્યારે ડ્રાઈવરો, પાયલોટો, જહાજને ચલાવનારાઓ અને ખાનાબદોશો એવી મુસાફરી કરે કે જે તેમના વ્યવસાય સાથે સંકળાયેલી ન હોય તો તેમણે કસ્ર નમાઝ અદા કરવી જોઈએ. જો કસ્રની બધી શરતો લાગુ પડતી હોય તો, દા.ત., જો તેઓ હજ અથવા ઝિયારત માટે મુસાફરી કરે તો, આવી જ રીતે જો કોઈ માણસ ટ્રક ચલાવીને દરરોજ એક શહેરથી બીજા શહેર લઈ જાય છે, પરંતુ તે રજા માટે કોઈ ત્રીજા શહેરમાં બે દિવસ રોકાય તો ત્યાં તેણે કસ્ર નમાઝ અદા કરવી જોઈએ.

પાક જગ્યાઓ પર કેવી નમાઝ પઢવી :

નીચે મુજબની જગ્યાઓએ મુસાફરને અધિકાર છે કે કસ્ર નમાઝ પઢે અથવા પૂરી નમાઝ પઢે :

1. મસ્જિદુલ હરામ (કા'બા) અને આખા મક્કા શહેરમાં (અલ્લાહના ઘરમાં).

2. મસ્જિદુન્નબવી અને આખા મદીના શહેરમાં (આપણા રસૂલલ્લાહ (સ.)ની મસ્જિદમાં).
3. મસ્જિદે કૂફા અને આખા કૂફા શહેરમાં.
4. ઈમામ હુસૈન (અ.)ના હરમમાં કબરથી ૨૫ હાથના અંતર સુધી.

નમાઝે કસ્રના અન્ય મસઅલાઓ :

1. જો કોઈ મુસાફર કોઈ એક જગ્યાએ દસ દિવસ માટે રોકાણ કરવાનો નિર્ણય કરે અને પછી ચાર સ્કાતવાળી એક પણ નમાઝ અદા કર્યા વગર પોતાનો નિર્ણય બદલી નાખે અથવા તો અનિર્ણિત થઈ જાય તો તેણે કસ્ર નમાઝ અદા કરવી જોઈએ, પરંતુ જો તે પોતાનો નિર્ણય ચાર સ્કાતની એક નમાઝ અદા કરી દીધા પછી બદલી નાખે અથવા તો અનિર્ણિત થઈ જાય તો તેણે આખા રોકાણ દરમિયાન પૂરી નમાઝ અદા કરવી જોઈએ.
2. જો કોઈ મુસાફરે કોઈ જગ્યા ઉપર દસ દિવસ રોકાવાનો નિર્ણય લઈ લીધો હોય, એક દિવસનો રોઝો રાખે અને પછી પોતાનો નિર્ણય ઝોહરની નમાઝના સમય પછી બદલી નાખે અને તેણે ચાર સ્કાતની એક નમાઝ પઢી લીધી હોય તો તે દિવસનો તેનો રોઝો, તે જેટલો પણ ત્યાં રોકાય, સહીહ છે અને તેણે પૂરી નમાઝ અદા કરવી જોઈએ અને જો તેણે ચાર સ્કાતવાળી એક

પણ નમાઝ નથી પઢી તો અહવત છે કે તે રોઝો પૂરો કરે, પરંતુ પાછળથી તેની કઝા પણ અદા કરે. તે પોતાની બધી નમાઝો કસ્ર અદા કરશે અને તે દિવસ પછીના રોઝા નહીં રાખે.

3. જો કોઈ મુસાફરને ખબર હોય કે તેની મુસાફરી કસ્ર નમાઝની શરતો મુજબની છે તો તેણે કસ્ર નમાઝ પઢવી જોઈએ. તે મુસાફર જો જાણી જોઈને પૂરી નમાઝ ઉપરોક્ત ચાર જગ્યાઓ કરતાં જુદી જગ્યાએ અદા કરે તો તેની નમાઝો બાતિલ છે. આવી જ રીતે જો તે ભૂલી ગયો હોય કે મુસાફરે કસ્ર નમાઝ પઢવી જોઈએ અને પૂરી નમાઝ પઢી લે તો પણ તેની નમાઝો બાતિલ છે, પરંતુ જો તે ભૂલી જાય કે મુસાફરે કસ્ર નમાઝ પઢવી જોઈએ અને પૂરી નમાઝ પઢી લે અને પછી તેને ત્યારે યાદ આવે કે જ્યારે નમાઝનો સમય વીતી ચૂક્યો હોય તો તેની નમાઝ સહીહ છે અને તેને કઝા નમાઝ પઢવાની જરૂર નથી.

4. જો મુસાફર જાણતો હોય કે તેની મુસાફરી કસ્ર નમાઝની શરતો મુજબની છે તો તેણે કસ્ર નમાઝો પઢવી જોઈએ. જો તે ભૂલથી પૂરી નમાઝ પઢી લે અને નમાઝનો સમય પૂરો થાય તે પહેલાં તેને યાદ આવી જાય કે તેણે કસ્ર નમાઝ પઢવી જોઈતી હતી તો તેણે કસ્ર નમાઝ ફરીથી પઢી લેવી જોઈએ અને જો તેને નમાઝનો સમય વીતી ગયા પછી યાદ આવે તો અહવત છે કે તે તેની કઝા પઢી લે.

5. જો મુસાફર ન જાણતો હોય કે તેણે કસ્ર નમાઝ પઢવી જોઈએ અને પૂરી નમાઝ પઢી લે તો તેની નમાઝ સહીહ છે.

6. જો મુસાફર ભૂલી જાય કે તેની મુસાફરી કસ્ર નમાઝની શરતો મુજબની છે અને તે પૂરી નમાઝ પઢી લે અને જો સમય વીતી જાય તે પહેલાં તેને યાદ આવી જાય તો તેણે કસ્ર નમાઝ પઢી લેવી જોઈએ અને જો તેને સમય વીતી ગયા પછી યાદ આવે તો તેના ઉપર કસ્ર પઢવી વાજિબ નથી.

7. જો નમાઝનો સમય વીતી જાય તે પહેલાં મુસાફર પોતાના વતને પહોંચી જાય અથવા તો એવી જગ્યાએ પહોંચી જાય કે જ્યાં તેણે દસ દિવસ રોકાવાનો નિર્ણય કર્યો હોય તો તેણે પૂરી નમાઝ અદા કરવી જોઈએ અને જો મુસાફરે મુસાફરી શરૂ ન કરી હોય અને સમયસર નમાઝ અદા ન કરી હોય અને પછી મુસાફરી શરૂ કરી દે તો તેણે તે જ નમાઝ મુસાફરી દરમિયાન કસ્ર અદા કરવી જોઈએ.

8. જો ઝોહર, અસ્ર કે ઈશાની નમાઝો કસ્ર થઈ જાય તો મુસાફરે તેમની કસ્ર તરીકે અદા કરવી જોઈએ, પછી ભલે ને તે તેમની કસ્ર પોતાના વતનમાં અદા કરે અથવા તો એવા સમયે અદા કરે કે જ્યારે તે મુસાફરી ન કરી રહ્યો હોય અને જો તે મુસાફરીમાં ન હોય અને ઉપરોક્ત

ત્રણ નમાઝોમાંથી કોઈ પણ નમાઝ કઝા થઈ જાય તો પછી જો તે તેમની કઝા મુસાફરી દરમિયાન અદા કરે તો પણ તેમને પૂરી નમાઝ અદા કરવી જોઈએ.

પ્રવૃત્તિ - કસ્ર નમાઝ :

1. ફાતેમાએ દસ માઈલની મુસાફરી કરવાની નિયત કરી હતી, જેને આપણે A કહીશું. A પર પહોંચીને ફાતેમાએ વધુ મુસાફરી કરવાની નિયત કરી એક જગ્યા સુધી કે જેને આપણે B કહીશું. કુલ મુસાફરી ૪૦ માઈલની થઈ.

- શું ફાતેમાએ A પર કસ્ર નમાઝ પઢવી જોઈએ કે પૂરી નમાઝ ?
- શું ફાતેમાએ B પર કસ્ર નમાઝ પઢવી જોઈએ કે પૂરી નમાઝ ? બન્ને મામલાઓમાં તમારા જવાબની સમજૂતી આપો.

2. ઝહરા પોતાના ભાઈ મુર્તઝાને ત્યાં નિયમિત જાય છે. મુર્તઝા તેર માઈલ દૂર રહે છે. નિયમિત જવા આવવાના કારણે ઝહરાને એક ટૂંકો રસ્તો મળી ગયો છે અને હવે તેને બે માઈલ ઓછી મુસાફરી કરવી પડે છે. આ વખતે ઝહરા મુર્તઝાના ત્યાં સાત દિવસ રોકાવાની છે.

- શું ઝહરાએ કસ્ર નમાઝ પઢવી જોઈએ કે પૂરી નમાઝ ? તમારા જવાબ માટે કારણ આપો.

3. ૩૫૦ માઈલ દૂર ચોરીના માલનું વેચાણ થઈ રહ્યું હતું. અનીસે નિયત કરી કે ત્યાં જઈને માલની ખરીદી કરે. તે ત્યાં બે દિવસ માટે રોકાયો.

- શું તેણે ત્યાં કસ્ર નમાઝ પઢવી જોઈએ કે પૂરી ? તમારા જવાબની સમજૂતી આપો.

4. મક્તબા જફરીયાની વૉલીબૉલ ટીમ ટુર્નામેન્ટ રમવા હિંમતનગર ગઈ. તેમની નિયત એક અઠવાડિયાનું રોકાણ કરવાની હતી.

- શું તેમણે ત્યાં કસ્ર નમાઝ પઢવી પડશે ?

5. જો કે, સાતમા દિવસે તેમની બસ કેન્સલ થઈ ગઈ અને તેમને ત્યાં વધુ ચાર દિવસ રોકાવું પડ્યું.

- હવે આ ચાર દિવસ દરમિયાન તેમણે કસ્ર નમાઝ પઢવી પડશે કે પૂરી ? તમારા જવાબની સમજૂતી આપો.

ખાલી જગ્યા પૂરો :

1. જે પણ જગ્યાએ તમે _____ નમાઝ પઢશો ત્યાં તમે રોઝો નહીં રાખો.
2. નમાઝે પંજગાના _____ સ્કાતની હોય છે, પરંતુ જો કસ્ર નમાઝ પઢવામાં આવતી હોય તો નમાઝે પંજગાનાની સ્કાતો _____ થઈ જાય છે.

3. _____ નામ એ જગ્યાને આપવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં ગામ અથવા શહેરની હદ પૂરી થતી હોય.
4. મુસાફરને અધિકાર છે કે કાં તો કસ્ર નમાઝ પઢે કાં તો પૂરી પઢે _____ , _____ , _____ અને _____ માં.
5. જો તમને ખાતરી ન હોય કે તમે હદ તરજખુસ છોડી દીધી કે નહીં તો પછી તમે નમાઝ કેવી રીતે પઢશો ?
6. કેપ્ટન હુસૈન એક પાયલોટ છે એટલે દુનિયાના જુદા જુદા દેશોમાં તેમને જવાનું થાય છે. તેમણે એ બધા દેશોમાં નમાઝ કેવી રીતે પઢવી જોઈએ ?
7. મુસાફરી દરમિયાન મેં મારી ઝોહરની અને અસ્રની નમાઝ ન પઢી. હું જ્યારે ઘેર પાછો આવ્યો તો મગરિબનો સમય થઈ ચૂક્યો હતો. હવે હું ઝોહર અને અસ્રની નમાઝ કેવી રીતે પઢીશ ?
8. સારા પોતાના શહેરમાં બિઝનેસ કરે છે. એક દિવસ તેણે નિયત કરી કે નજીકના શહેરમાં જઈને મારી દુકાન માટે કેટલીક શરાબની બાટલીઓ લઈ આવું. તે શહેરમાં સારા બે અઠવાડિયા માટે રોકાઈ. બન્ને શહેર વચ્ચે તેર માઈલનું અંતર છે. ઉપરોક્ત માહિતીના આધારે ત્રણ કારણો આપો કે શા માટે સારાએ તે શહેરમાં કસ્ર નમાઝ ન પઢવી જોઈએ.
9. વતનની વ્યાખ્યા આપો. હું જ્યારે મારા ઘેરથી બીજા શહેર તરફ મુસાફરી કરું કે જે પણ મારું વતન છે તો મારી રૂપ માઈલની મુસાફરી ક્યાંથી શરૂ થશે ?

નીચેની પરિસ્થિતિઓમાં જણાવો કે નમાઝ પૂરી પઢવી જોઈએ કે કસ્ર :

- એક માણસ પોતાના ઘેરથી પંદર માઈલ દૂર સમુદ્રના કિનારે હોટલમાં રજા માણવા જાય છે.
- એક માણસે શહેર A સુધી જવાની નિયત કરી કે જે દસ માઈલ દૂર હતું, પરંતુ શહેર A માં પહોંચી ગયા પછી તેણે શહેર B સુધી મુસાફરી કરવાની નિયત કરી કે જે શહેર A કરતાં અઢાર માઈલ દૂર હતું.
- એક માણસે ૨૮ માઈલ દૂર પોતાના મિત્રની મ્યુઝિક પાર્ટીમાં શામેલ થવાની પાકી નિયત કરી લીધી.
- એક માણસ અહમદાબાદ એ નિયતથી જાય છે કે જો તેને ત્યાં ફાવ્યું તો બે અઠવાડિયા રોકાશે નહીંતર એક અઠવાડિયામાં પાછો આવી જશે.

દાખલો 1 : ઝહરા શહેરની બહાર યુનિવર્સિટીમાં ભણવા જાય છે. દરરોજ આવ જાવ ન કરવી પડે તે માટે યુનિવર્સિટીમાં રોકાઈ જાય છે અને ફક્ત શનિ, રવિ અને રજાના દિવસોમાં ઘેર આવે છે.

- **હદ્દે તરખખુસ :** તે પોતાના હદ્દે તરખખુસથી ૨૫.૭૫ કિલોમીટર દૂર યુનિવર્સિટીમાં રહે છે.
- **નિયત :** તેણે યુનિવર્સિટી સુધીની મુસાફરીની નિયત કરી છે.

- મુસાફરીનો હેતુ : ભણતર એટલે હલાલ છે.
- રોકાણની મુદત : તે યુનિવર્સિટીમાં ચાર વર્ષ રહીને કોર્સ પૂરો કરવાની છે.
- મંઝિલ વતન : યુનિવર્સિટી હાલ પૂરતી તેનું વતન છે.
- વારંવાર થતી મુસાફરી : જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે.
- એ કેવી નમાઝ પઢશે ? : એ પૂરી નમાઝ પઢશે.

કારણ : કારણ કે એ ત્યાં ચાર વર્ષ રોકાવાની છે.

દાખલો 2 : જવાદ અને તેનો મિત્ર બન્ને પોતાના મિત્રના ઘેર રાખેલી મજલિસમાં શરીફ થવા શહેર આવ્યા.

- મુસાફરીનું અંતર : ૪૫ કિલોમીટર.
- હદ્દે તરખખુસ : શહેર કરતાં બહાર.
- નિયત : મિત્રના ઘેર મજલિસમાં શરીફ થવા.
- મુસાફરીનો હેતુ : હલાલ છે કારણ કે આ મુસાફરી માબાપની રજા લઈને કરેલી છે અને મજલિસ માટે કરેલી છે.
- રોકાણની મુદત : એક દિવસ.
- મંઝિલ વતન : વતન નથી.
- વારંવાર થતી મુસાફરી : ફક્ત એ જ દિવસ પૂરતી.

- નિર્ણય : તે બન્ને કસ્ર નમાઝ પઢશે.

કારણ : તેમની મુસાફરીનો હેતુ હલાલ છે.

દાખલો 3 : હૈદર પોતાના પરિવાર સાથે એક શહેરથી બીજા શહેર રહેવા માટે આવી ગયો છે.

તેણે પોતાનું વતન એટલા માટે બદલી દીધું કે તેના દીકરાની યુનિવર્સિટી બીજા શહેરમાં છે. જો કે તે પહેલા શહેરમાં નોકરી માટે જાય છે.

- મુસાફરીનું અંતર : ૪૫ કિલોમીટરથી વધારે.
- હદ્દે તરખખુસ : શહેરની બહાર.
- નિયત : બન્ને શહેરોને વતન બનાવવાની.
- મુસાફરીનો હેતુ : દીકરાના ભણતર માટે એટલે હલાલ.
- રોકાણની મુદત : અમર્યાદિત
- મંઝિલ વતન : બન્ને શહેરો તેનાં વતન છે.
- વારંવાર થતી મુસાફરી : દરરોજ
- નિર્ણય : તે પૂરી નમાઝ પઢશે.

કારણ : તેણે બન્ને શહેરોને વતન બનાવ્યાં છે અને તે બીજા શહેરમાં અમર્યાદિત મુદત સુધી રહેશે.

દાખલો 4 : આમેના પોલિસમાં નોકરી કરે છે અને બીજા શહેરમાં ટ્રેનિંગના કોર્સમાં જવાની છે.

- મુસાફરીનું અંતર : ૪૫ કિલોમીટર કરતાં વધારે.
- હદ્દે તરખખુસ : શહેરની બહાર.
- નિયત : આમેના જાણે છે કે તેણે બીજા દિવસે બીજા શહેરમાં જવાનું છે.
- મુસાફરીનો હેતુ : કોર્સ માટે હવાલ.
- રોકાણની મુદત : એક દિવસ માટે.
- મંઝિલ વતન : વતન નથી.
- વારંવાર થતી મુસાફરી : થોડા દિવસો માટે.
- નિર્ણય : તે કસ્ર નમાઝ પઢશે.

કારણ : આ થોડા સમય માટેની મુસાફરી છે.

સવાલ 1 : અલી અને મોહમ્મદ જે શહેરમાં રહેતા તેની બહાર એક હોટલની સાથે મનોરંજનનું પાર્ક બન્યું હતું. તેમના માબાપે નિર્ણય કર્યો કે અર્ધસત્રની રજાઓમાં ત્યાં થોડાક દિવસ રોકાશે. પોતાના ઉત્સાહમાં તેમને ખબર ન પડી કે તેમની મુસાફરી ૪૫ કિલોમીટરથી વધારે છે કે ઓછી. તેમને હવે શું કરવું જોઈએ ?

સવાલ 2 : મોહમ્મદ તેના ગેરમુસ્લિમ દોસ્તો સાથે એક અઠવાડિયા માટે વિદેશ પ્રવાસે ગયો અને તેના મિત્રોને પોતાની હિંમત બતાવવા માટે તેણે પહેલી રાત્રે એક ગ્લાસ શરાબ પી લીધો. તેને પસ્તાવો થઈ રહ્યો હતો કે તેણે એક હરામ કાર્ય કરી નાખ્યું છે, માટે તેણે નમાઝના સમયે પૂરી નમાઝ પઢી. શું તેનો આ નિર્ણય યોગ્ય છે ?

સવાલ 3 : સાજેદા અને તેનો પરિવાર એક શહેરથી બીજા શહેર હંમેશાં રહેવા માટે ચાલ્યા ગયા. સંજોગવશાત્ તેમને સાજેદાના પિત્રાઈ ભાઈના લગ્ન માટે પહેલા શહેર પાછું આવવું પડ્યું. હવે તેઓ પહેલા શહેરમાં નમાઝ કેવી રીતે પઢશે ?

સબક 8 : સિક્કાતે સુબૂતિયા

સિક્કાતે સુબૂતિયા એટલે અલ્લાહને શોભે તેવી સિક્કતો.

સિક્કાતે સુબૂતિયા આ પ્રમાણે છે :

કદીમ :

અલ્લાહ અઝલથી છે અને અબદ સુધી રહેશે એટલે તેની ન કોઈ શરૂઆત છે કે ન તો અંત.

તે આપણા જેવો નથી. આપણે પહેલાં ન હતા પછી પેદા થયા અને એક દિવસે મરી જઈશું.

અલ્લાહની શરૂઆત એટલા માટે નથી કે એવો કોઈ સમય જ નથી કે જ્યાં અલ્લાહ ન હોય કારણ કે એવો કોઈ પણ સમય નહીં આવે કે જ્યારે અલ્લાહ નહીં હોય.

કાદિર :

અલ્લાહ સર્વશક્તિમાન છે. તે દરેક વસ્તુ ઉપર અને દરેક વ્યક્તિ ઉપર કુદરત ધરાવે છે.

આપણને કોઈ વસ્તુથી અથવા કોઈ માણસની બીક લાગતી હોય તો આપણે અલ્લાહની મદદ માટે દુઆ કરવી જોઈએ. કોઈ સુપરમેન કે સુપરવુમેનની આશા રાખવી જોઈએ નહીં કારણ કે તે બધા કાલ્પનિક છે.

અલ્લાહે બધી વસ્તુઓનું સર્જન કર્યું છે અને તે બધી વસ્તુઓ અને બધા લોકો પર કુદરત ધરાવે છે.

તેના કરતાં કોઈ પણ માણસ કે કોઈ પણ વસ્તુ વધારે શક્તિશાળી નથી. તે સર્વશક્તિમાન છે, માટે આપણે ફક્ત અલ્લાહની મદદ માગવી જોઈએ કારણ કે ફક્ત એ જ આપણી મદદ કરી શકે છે.

આલિમ :

અલ્લાહ દરેક વસ્તુનું ઈલ્મ ધરાવે છે. તે બધું જાણે છે. અલ્લાહથી કોઈ પણ વાત ગુપ્ત રહેતી નથી. જે કંઈ તમે જોરથી બોલો છો અથવા તો છાનામાના કહો છો એટલે સુધી કે જે કંઈ તમે ફક્ત વિચાર કરો છો અને બોલતા જ નથી, તે બધું પણ અલ્લાહ જાણે છે.

તે જાણે છે કે તમે ક્યારે નેકી કરી અને ક્યારે બદી કરી. તે જાણે છે કે તમે ક્યારે સાચું બોલ્યા અને ક્યારે જુઠ્ઠું બોલ્યા. તે જાણે છે કે તમે ક્યારે ખુશ થયા અને તમે ક્યારે દુઃખી થયા, તે જાણે છે કે ક્યારે તમને મદદની જરૂર પડી અને તે જાણે છે કે ક્યારે તમારી મદદ કરવી. તે બધું જાણે છે.

હથ્થ અથવા હાથ :

અલ્લાહ જીવતો છે અને હંમેશાં જીવતો રહેવાનો છે. અલ્લાહ વગર આ દુનિયામાં કોઈ પણ વસ્તુ ટકી શકે નહીં.

અલ્લાહ બધી વસ્તુ અને બધા લોકોનું ધ્યાન રાખે છે. તે એ પણ ધ્યાન રાખે છે કે બધી વસ્તુઓ સારી રીતે કામ કરે છે કે નહીં.

જ્યારે આપણે મરી જઈશું તો આપણે અલ્લાહ તરફ પાછા જવાના છીએ.

મુરીદ :

અલ્લાહ બધા મામલાઓમાં પોતાનો ઈરાદો અમલમાં મૂકે છે. કોઈ પણ વસ્તુ મજબૂર થઈને કરતો નથી.

અલ્લાહે બધી વસ્તુ બનાવી છે અને બધી વસ્તુઓનો માલિક અલ્લાહ છે. કોઈને પણ પૂછ્યા વગર તે જે કંઈ ઈચ્છે તે કરે છે. અલ્લાહે બધી વસ્તુઓને બનાવી છે, માટે તે તેમની સાથે જેવું ઈચ્છે છે, તેવું કરે છે.

અલ્લાહ જે કંઈ કરે છે એ સારું જ હોય છે. એ કદીય પણ કોઈનું ખરાબ કરતો નથી.

મુદરિક :

અલ્લાહ બધી વસ્તુઓને જુએ છે અને સાંભળે છે તેમ છતાં તેને આંખો નથી અને તેને કાન નથી.

મુદરિક એટલે કે ઈદરાક કરનારો એટલે કે સમજનારો. તમે કોઈ પણ જગ્યાએ છૂપાઈ શકતા નથી કે જ્યાં તમને અલ્લાહ ન જુએ અને તમે કોઈ પણ વાત કરી શકતા નથી કે જે અલ્લાહ ન સાંભળી શકે, પછી તમે તમારી વાત છાનામાના જ કેમ ન કહી રહ્યા હો.

મુતકલ્લીમ :

અલ્લાહ કલામ એટલે કે વાણીનો માલિક છે. તે કોઈ પણ વસ્તુને વાચા આપી શકે છે, જેવી કે તેણે હઝરત મોહંમદ (સ.)ને પોતાના રસૂલ સાબિત કરવા માટે કાંકરાને વાચા આપી હતી અને કાંકરા ‘મોહંમદુર્રસૂલુલ્લાહ’ બોલી ઉઠ્યા હતા.

સાદિક :

અલ્લાહ સાચો છે તે કદીય જુઠ્ઠું બોલતો નથી અને હંમેશાં પોતાના વાયદા પૂરા કરે છે.

સબક 9 : સિક્કાતે સલબીયા

સિક્કાતે સલબીયા એટલે કે એવી સિક્કતો કે જે અલ્લાહની અંદર કદીય જોવામાં ન આવે.

સિક્કાતે સલબીયા આ પ્રમાણે છે :

શરીક :

શરીક એટલે સાથી અથવા ભાગીદાર. અલ્લાહનો ન તો કોઈ સાથી છે કે ન તો ભાગીદાર.

આપણે સૂરએ ઈજ્લાસમાં પઢીએ છીએ કે અલ્લાહ ફક્ત એક છે. તે પૂરી રીતે સ્વતંત્ર છે. તેનાં ન તો માબાપ છે કે ન તો ઓલાદ. જે માણસ એવું માને કે અલ્લાહનો કોઈ શરીક છે, તેને મુશરિક કહેવાય છે.

મુરક્કબ :

મુરક્કબ એટલે મિશ્રિત, મિલાવટવાળું. અલ્લાહ કોઈ પણ વસ્તુથી બનેલો નથી. તેનું વિભાજન ન થઈ શકે, કલ્પનામાં પણ નહીં.

મકાન :

મકાન એટલે સ્થળ. અલ્લાહ કોઈ એક સ્થળ પર નથી, તેનું શરીર નથી તે બધી જગ્યાએ છે.

હુલૂલ :

એટલે કે પ્રવેશ. કોઈ વસ્તુ અલ્લાહમાં પ્રવેશી શકતી નથી કે ન તો અલ્લાહ કોઈ વસ્તુ કે કોઈ માણસમાં પ્રવેશે છે.

મહલે હવાદિસ :

એટલે કે પરિવર્તનને પાત્ર. અલ્લાહમાં પરિવર્તન આવતું નથી. તે બધી જગ્યાએ છે. તેને શરીર નથી. તેને પરિવર્તનની જરૂર નથી. તે સંપૂર્ણ છે.

મરઈ :

મરઈ એટલે કે દ્રશ્યમાન, જોઈ શકાય એવો. અલ્લાહ જોઈ શકાય એવો નથી. તેને કદીય જોઈ શકાયો નથી અને તે ક્યારેય જોઈ શકાશે નહીં કારણ કે તેનું શરીર નથી.

એહતિયાજ :

એટલે કે પરાવલંબન અથવા મોહતાજી. અલ્લાહને કોઈની પણ મોહતાજી નથી અને તેને કોઈ પણ વસ્તુની જરૂર નથી. આપણે સૂરએ ઈખ્લાસમાં પઢીએ છીએ કે અલ્લાહ ફક્ત એક જ છે અને તે પૂરેપૂરી રીતે સ્વતંત્ર છે. સમદ છે.

સિક્કાતે ઝાઈદ :

એટલે કે વધારાની સિક્કાતો. અલ્લાહની સિક્કાતો તેની જાત કરતાં જુદી નથી. દા.ત., જ્યારે આપણે કહીએ કે અલ્લાહ આલિમ છે તો તેનો અર્થ એ નથી કે તેનું ઈલ્મ તેના અસ્તિત્વ કરતાં જુદું જ છે. કોઈ પણ એવો સમય ન હતો કે જ્યારે અલ્લાહનું ઈલ્મ ઓછું હતું.

સબક 10 : પાયખાનાના આદાબ

પાયખાનાનો ઉપયોગ કરવાના નિયમો :

આટલી બાબતો વાજિબ છે :

- પાયખાનાની અંદર આપણી શર્મગાહને હંમેશાં બાલિગ લોકોની નજરથી છૂપાવી રાખવી જોઈએ, જો તેઓ આપણાં માબાપ કે ભાઈ બહેન હોય તો પણ.
- પેશાબ કર્યા પછી પહેલાં નજસતને ધોવી જોઈએ અને પછી પોતાને ધોવું જોઈએ. ત્રણ વાર ધોવું મુસ્તહબ છે.
- પાયખાનું કર્યા પછી પોતાની સફાઈ કરવી જોઈએ. પાણીનો ઉપયોગ વધારે સારો છે. પરંતુ પાક અને સૂકા કાગળ વડે પણ પાક થઈ શકાય છે.

હરામ બાબતો આ પ્રમાણે છે :

- કિબ્લા તરફ મોઢું કરીને અને પીઠ કરીને પેશાબ અથવા પાયખાનું કરવું.
- પાયખાનું કરી લીધા પછી બરકતવાળી વસ્તુઓ વડે પોતાની સફાઈ કરવી. દા.ત., ખાકે શિક્કા વડે, અલ્લાહનાં નામ લખેલા કાગળ વડે અથવા માઅસૂમીન (અ.)ના નામ લખેલા કાગળ વડે.

નીચે મુજબની જગ્યાઓ પર પેશાબ અને પાયખાનું કરવું હરામ છે :

- બીજા માણસની મિલકત ઉપર તેની રજા વગર.
- સૂની ગલીઓમાં ત્યાં રહેતા લોકોને પૂછ્યા વગર.
- મુસલમાનોની કબરો ઉપર અને મસ્જિદ જેવી પાક જગ્યા ઉપર.
- વક્ફ કરી દેવાયેલી જગ્યા ઉપર, જેવી કે મદ્રેસા.

આટલું કરવું મુસ્તહબ છે :

- પાયખાનામાં ડાબા પગથી દાખલ થવું અને જમણા પગથી બહાર નીકળવું.
- માથું ઢાંકવું.
- નમાઝ પહેલાં અને સૂઈ જતાં પહેલાં પેશાબ કરવો.

આટલી બાબતો મકરૂહ છે :

- રસ્તાની બાજુમાં પેશાબ કરવો અથવા તો ફળના ઝાડ નીચે પેશાબ કરવો.
- પેશાબ કે પાયખાનું કરતાં કરતાં ખાવું.
- જરૂર કરતાં વધારે બેસી રહેવું.
- જમણા હાથે સફાઈ કરવી.
- પાયખાનામાં વાતો કરવી.

- ઊભા ઊભા અથવા તો સખત તળિયા ઉપર અથવા તો જાનવરના દરમાં અથવા તો સ્થિર પાણીમાં પેશાબ કરવો.
- પેશાબ રોકી રાખવો અને જો પેશાબ રોકવાથી તમારી તબિયત ઉપર ખરાબ અસર થતી હોય તો હરામ છે.

નોંધ : અલ્લાહને યાદ કરતા શબ્દો ઉચ્ચારવા મક્કરૂહ નથી.

પાયખાનાના આદાબના સવાલો :

સવાલ 1 : સાબેરા પોતાના પરિવાર સાથે એક હોટલમાં જમવા માટે ગઈ હતી. ત્યાંનું પાયખાનું તેણે વાપરવું પડ્યું હતું. ત્યાં પાણી ન હતું, પરંતુ ટિશ્યૂ પેપરનો રોલ હતો. હવે તે પોતાની સફાઈ કેવી રીતે કરશે ?

સવાલ 2 : કઈ ચાર જગ્યાએ પેશાબ કરવો હરામ છે ?

સવાલ 3 : સાજેદાને ખબર હતી કે તેની માતા અને તેની બહેન પાયખાનાના દરવાજાની બહાર જ ઊભેલાં છે, માટે તે પાયખાનું કરવા ગઈ ત્યારે પાયખાનાનો દરવાજો તેણે બંધ કર્યો ન હતો. શું આવું કરવું યોગ્ય હતું ?

સવાલ 4 : પાચખાનું કરતી વખતે સલમા કિબ્લા તરફ મોઢું કરીને બેસી ગઈ. શું આવું કરવું યોગ્ય હતું ?

સવાલ 5 : ઝોહરની નમાઝ પઢી લીધા પછી અલીને શક થયો કે તેણે નમાઝ પઢતાં પહેલાં પેશાબ કર્યો હતો ત્યાર પછી શું તે પાક થયો હતો કે નહીં ? શું એની નમાઝ સહીહ છે ? અને પછી તેણે તરત જ અસ્રની નમાઝ પઢવાની હોય તો તેણે શું કરવું જોઈએ ?

સબક 11 : ફિક્કલના મહત્વના શબ્દો

જહરીયા અને ખિક્કાઈયા :

આ નિયમો નમાઝે પંજગાનાની સત્તર સ્કાતો ઉપર લાગુ થાય છે.

- જહરીયા એટલે કે નમાઝમાં ઝિક્કને મોટા અવાજે પઢવો.
- ખિક્કાઈયા એટલે કે નમાઝમાં ઝિક્કને ધીમા અવાજે પઢવો.

ફજ્જ, મગરિબ અને ઈશાની નમાઝો :

- પુરૂષો માટે આ નમાઝોમાં સૂરએ હમ્દ અને બીજો સૂરો મોટા અવાજે પઢવો વાજિબ છે.
- સ્ત્રીઓ માટે આ નમાઝોમાં સૂરએ હમ્દ અથવા બીજો સૂરો મોટા અવાજે અથવા ધીમા અવાજે બન્ને રીતે પઢવાની છૂટ છે.
- આ નમાઝોમાં પુરૂષો અને સ્ત્રીઓ બન્ને માટે તરબીહાતે અર્બઆ ધીમા અવાજે પઢવી વાજિબ છે.

ઝોહર અને અસ્રની નમાઝો :

- આ નમાઝોમાં પુરૂષો અને સ્ત્રીઓ બન્ને માટે સૂરએ હમ્દ અને બીજો સૂરો ધીમા અવાજે પઢવો વાજિબ છે.

- જો કોઈ માણસ જાણી જોઈને નમાઝે જહરીયાને ખિફાઈયા તરીકે અથવા તો નમાઝે ખિફાઈયાને જહરીયા તરીકે પઢે તો તેની નમાઝ બાતિલ છે.

વાજિબે ઐની :

વાજિબે ઐની એટલે કે દરેક માણસ માટે વાજિબ હોય એવું. દા.ત., નમાઝ.

વાજિબે ફૈરી :

વાજિબે ફૈરી એટલે કે બીજી વાજિબાત અદા કરવાથી જે કાર્ય આપણા ઉપર વાજિબ થઈ જાય તે. દા.ત., જ્યારે તમે હજ કરવા જવાનું વિચારો તો તમારા ઉપર વાજિબ થઈ જાય છે કે તમારા ઉપર જેટલી ખુમ્સ બાકી હોય કે જે પણ વાજિબાતમાંથી છે તેને અદા કરી દો.

ખુમ્સ અદા કરી દીધા પછી જો તમારી પાસે હજ પર જઈ શકો એટલા પૈસા વધે તો જ તમે હજ કરવા માટે ‘મુસ્તતીઅ’ એટલે કે શક્તિ ધરાવનારા ગણાશો.

વાજિબે તખયીરી :

વાજિબે તખયીરી એટલે ઈચ્છિત વાજિબ. દા.ત., નમાઝે પંજગાનામાં ત્રીજી અને ચોથી સ્કાતમાં નમાઝી ઉપર વાજિબ છે કે તસ્બીહાતે અર્બઆ પઢે અથવા સૂરએ હમ્દ પઢે. તે

બન્નેમાંથી કોઈ એકને પઢી શકે છે, પરંતુ બન્નેને પઢી શકવાનું છોડી શકતો નથી તો ત્રીજી અને ચોથી રકાતમાં સૂરએ હમ્દ અને તસ્બીહાતે અર્જઆ વાજિબે તખયીરી કહેવાશે.

વાજિબે કિફાઈ :

વાજિબે કિફાઈ એટલે કે એવી વાજિબ વસ્તુ કે જેને કોઈ એક જાણ અદા ન કરે ત્યાં સુધી તે બધા ઉપર વાજિબ રહે.

દા.ત.1, જ્યારે કોઈ માણસ કમરામાં દાખલ થાય અને ‘અસ્સલામો અલૈકુમ’ કહે તો તેનો જવાબ આપવો બધા ઉપર વાજિબ થઈ જાય છે જ્યાં સુધી કમરામાંથી કોઈ એક માણસ ‘વ અલૈકુમ’ કહીને જવાબ ન આપી દે.

દા.ત.2, જ્યારે કોઈ ગુજરી જાય તો બધા ઉપર વાજિબ થઈ જાય છે કે તેને ગુસ્લ કફ્ન આપીને નમાઝે મય્યત પઢીને દફન કરી દે. જો એક માણસ પણ આટલું કરી દે તો ત્યાર પછી બીજા બધા લોકો ઉપર આટલું કરવું વાજિબ રહેતું નથી.

સવાલ 1 : ફાતેમા પોતાની નાની બહેનને નમાઝ શિખવાડી રહી હતી, માટે દરેક નમાઝ મોટા અવાજે પઢતી હતી. શું આવું કરવું જઈએ છે ? તમારા જવાબની સમજૂતી આપો.

સવાલ 2 : જ્યારે સાદિકઅલી બાલિગ થઈ ગયો તો તેના પિતાએ તેને જહરીયા અને ખિક્કાઈયાના નિયમો સમજાવ્યા. તે નિયમો કેવી રીતે સમજાવ્યા હશે ? તમારા શબ્દોમાં લખો.

સવાલ 3 : જ્યારે ઝહરાની દાદી ગુજરી ગયાં તો તેની માતાએ કહ્યું કે, દાદીને ગુસ્સા આપવું વાજિબે કિક્કાઈ છે. ઝહરાની માતાનો આવું કહેવાનો અર્થ શું હતો ?

સવાલ 4 : જ્યારે અયમનના પિતા હજ કરવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા તો તેમને કહેવામાં આવ્યું કે બધી ખુમ્સ અદા કરીને હજ કરવા જવું વાજિબે ફૌરી છે. આનો અર્થ શું થાય ?

સવાલ 5 : વાજિબે તખયીરીનો એક દાખલો આપો.

સબક 12 : મહત્વના શબ્દો

આપણે જ્યારે પણ ‘અલ્લાહ’ કહીએ તો આપણે તેના નામ પછી ‘સુબ્હાનલુ વ તઆલા’ પણ કહેવું જોઈએ.

અંબિયા :

- અલ્લાહે ૧,૨૪,૦૦૦ નબીઓ મોકલ્યા છે.
- બધા નબી બરહક છે.
- બધા અંબિયા અલ્લાહના પસંદ કરેલા છે.
- બધા અંબિયા મોઅજિઝો બતાવી શકે છે.
- પહેલા નબી હઝરત આદમ (અ.) છે.
- છેલ્લા નબી હઝરત મોહંમદ મુસ્તફા (સ.) છે.

ઉલુલ અઝમ અંબિયા :

ઉલુલ અઝમ અંબિયા પાંચ છે.

- હઝરત નૂહ (અ.)
- હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)

- હઝરત મૂસા (અ.)
- હઝરત ઈસા (અ.)
- હઝરત મોહંમદ (સ.)

આસમાની કિતાબો :

આસમાની કિતાબો આવી રીતે નામિલ થઈ.

- ઝબૂર : હઝરત દાવૂદ (અ.) ઉપર
- તૌરાત : હઝરત મૂસા (અ.) ઉપર
- ઈન્જિલ : હઝરત ઈસા (અ.) ઉપર
- કુરઆન : હઝરત મોહંમદ (સ.) ઉપર

હઝરત નૂહ (અ.) અને હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)ને પણ આસમાની કિતાબો મળી હતી, પરંતુ આપણને તેના વિષે કોઈ જાણકારી નથી.

અહલુલબૈત :

- અહલુલબૈત ચૌદ છે અને તે છે, આપણા નબી હઝરત મોહંમદ (સ.), તેમની દીકરી હઝરત ફાતેમા ઝહરા (સ.), અને બાર અઈમ્મા (અ.).

જ્યારે આપણે કોઈ પણ ઈમામનું નામ લઈએ તો આપણે ‘અલૈહિસ્સલામ’ કહેવું જોઈએ.

જ્યારે આપણે હઝરત ફાતેમા ઝહરા (સ.)નું નામ લઈએ તો આપણે ‘અલૈહિસ્સલામ’ કહેવું જોઈએ.

દરેક અહલેબૈતનાં નામ લઈને માથું ઝુકાવીને સલવાત પઢવી જોઈએ.

તમને બાર અઈમ્મા (અ.)નાં નામ ખબર છે ?

રસૂલુલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “તે માણસ કંજૂસ છે કે જે અહલેબૈતના નામ સાંભળીને તેમના ઉપર સલવાત પઢતો નથી.”

حَضْرَتُ إِمَامٍ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامَ

حَضْرَتُ إِمَامٍ حَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامَ

حَضْرَتُ إِمَامٍ حُسَيْنٍ عَلَيْهِ السَّلَامَ

حَضْرَتُ إِمَامٍ زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلَيْهِ السَّلَامَ

حَضْرَتُ إِمَامٍ مُحَمَّدٌ بَاقِرٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 حَضْرَتُ إِمَامٍ جَعْفَرٍ صَادِقٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 حَضْرَتُ إِمَامٍ مُوسَى كَاطِمٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 حَضْرَتُ إِمَامٍ عَلِيِّ رَضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ
 حَضْرَتُ إِمَامٍ مُحَمَّدٍ تَقِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 حَضْرَتُ إِمَامٍ عَلِيِّ نَقِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 حَضْرَتُ إِمَامٍ حَسَنِ عَسْكَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 حَضْرَتُ إِمَامٍ مُحَمَّدٍ مَهْدِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

તસ્બીહ :

નમાઝ પછી તરત જ તસ્બીહ ફાતેમા આવી રીતે પઢવી મુસ્તહબ છે :

તસ્બીહ જનાબે ફાતેમા ઝહરા (સ.) આ મુજબ છે :

اللَّهُ أَكْبَرُ

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૩૪ વખત

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ

બધી પ્રશંસા અલ્લાહની છે.

૩૩ વખત

سُبْحَانَ اللَّهِ

પાક છે અલ્લાહ.

૩૩ વખત

કુલ ૧૦૦ વખત.

મલાએકા :

મલાએકા એટલે કે ફરિશ્તાઓ.

- ફરિશ્તાઓ ઘણા બધા છે, પરંતુ તેઓ દેખાતા નથી.
- તેઓ અલ્લાહે સોંપેલી અનેક જવાબદારીઓ નિભાવે છે.
- તેઓ અલ્લાહની ઈબાદત કરે છે અને અલ્લાહના હુકમનું પાલન કરે છે.
- કેટલાક ફરિશ્તા આસમાનમાં રુકૂઅમાં છે, કેટલાક સજ્દામાં અને કેટલાક કયામત સુધી અલ્લાહની ઈબાદત કરતા રહેશે.

ચાર જાણીતા ફરિશ્તા આ પ્રમાણે છે :

1. જિબ્રઈલ :

જિબ્રઈલ એ ફરિશ્તા છે કે જે અલ્લાહના હુકમો તેના નબીઓ સુધી પહોંચાડે છે. તેમણે જ કુરઆને મજીદની આયતો રસૂલલ્લાહ (સ.) સુધી પહોંચાડી.

2. મીકાઈલ :

મીકાઈલ એ ફરિશ્તા છે કે જે આપણી વચ્ચે રિઝકની વહેંચણી કરે છે. રિઝક એટલે ખોરાક, પોશાક અને ઘર. આ બધી વસ્તુઓ અલ્લાહ આપણને આપે છે.

3. ઈસરાફીલ :

ઈસરાફીલ એ ફરિશ્તા છે કે જેઓ ક્યામત પહેલાં સૂર ફૂંકશે જેના કારણે બધી સજીવ વસ્તુઓ મરણ પામશે, પછી તે બીજી વાર સૂર ફૂંકશે અને બધાં મડદા પાછાં સજીવ થઈ જશે, તે પછી ક્યામતનો દિવસ શરૂ થશે.

4. ઈઝરાઈલ :

ઈઝરાઈલ એ ફરિશ્તા છે કે જે માણસની રૂહ કબ્જ કરે છે. તેમનું વધારે જાણીતું નામ ‘મલકુલ મોત’ છે એટલે કે મોતના ફરિશ્તા છે.

આ મુખ્ય ફરિશ્તાઓ સિવાય અન્ય જાણીતા ફરિશ્તાઓ પણ છે. બે ફરિશ્તાઓ કે જે આપણા ખત્મા ઉપર બેસે છે તેઓ આ પ્રમાણે છે :

સ્કીબ :

સ્કીબ એ ફરિશ્તા છે કે જે આપણી નેકીઓ લખે છે. આ ફરિશ્તા આપણા જમણા ખત્મે બેસે છે.

અતીદ :

અતીદ એ ફરિશ્તા છે કે જે આપણી બદીઓ લખે છે. આ ફરિશ્તા આપણા ડાબા ખભે બેસે છે.

આ ફરિશ્તાઓ આપણી દરેક નેકી અને બદી ક્રિતાબમાં લખતા રહે છે. આ ક્રિતાબ વડે કયામતના દિવસે આપણને આપણી નેકીઓ અને બદીઓ યાદ અપાવવામાં આવશે, માટે તમે તમારા કાર્યોને ભૂલી જશો, પરંતુ આ બન્ને ફરિશ્તા તમારા કાર્યોને ક્રિતાબમાં લખવાનું નહીં ભૂલે.

સબક 13 : અમ્ર બિલ માઅરૂફ અને નહ્યે અનિલ મુન્કર

આ બન્ને સાતમા અને આઠમા નંબરના ફૂરુએ દીન છે. તે એવા ઈસ્લામી કાયદા છે કે જેમના કારણે સમાજમાં સુધાર આવે છે.

અમ્ર બિલ માઅરૂફ એટલે નેકીનો હુકમ કરવો અને નહ્યે અનિલ મુન્કર એટલે બદીથી રોકવું.

ઈસ્લામમાં સૌથી પહેલો સુધાર પોતાના ઉધ્ધાર વડે અને પોતાને બદીથી રોકવાથી આવે છે. આટલો સુધાર આવી ગયા પછી મોમિન ઈમાનના બીજા તબક્કા ઉપર પહોંચે છે જેમાં તે પોતાના સમાજનો અને પોતાની કોમનો ઉપયોગી સભ્ય બની જાય છે.

માટે બધી ખરાબીઓને મૂળમાંથી જ કાઢી દેવામાં આવે છે અને તેમને વધવા દેવામાં આવતી નથી કે જેથી તે સમાજના કેન્સરનું રૂપ બની ન જાય.

જે પધ્ધતિ ઈસ્લામે અપનાવી છે તે આ છે કે સમાજને નેકીનો હુકમ કરે અને બદીથી દૂર રાખીને ગુમરાહ થવા ન દેવો.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૭, સૂરએ હજજ, સૂરા-૨૨, આયાત-૪૧

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا
بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

(કે (મોમિનો એ છે કે) જેઓ જો અમે તેમને જમીન ઉપર વર્યસ્વ આપીએ તો તેઓ નમાઝ કાયમ કરે છે અને ઝકાત આપે છે અને અમ્મ બિલ માઅરફ કરે છે અને નદ્યે અનિલ મુન્કર કરે છે અને અલ્લાહ તરફ જ બધા મામલા પાછા ફરવાના છે.)

આ બન્ને કુરુએ દીનનું મહત્વ ઘણી બધી હદીસોમાં સમજાવવામાં આવ્યું છે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું છે કે, “એવો સમય આવશે કે જ્યારે લોકો અમ્મ બિલ માઅરફ અને નદ્યે અનિલ મુન્કરને લોકોને રાજી રાખવા છોડી દેશે. એ પછી સમાજ ઉપર આફતો આવશે અને આવા લોકો જ્યારે અલ્લાહ પાસે દુઆ માગશે તો તેમની દુઆ કબૂલ નહીં થાય.”

જ્યારે અલ્લાહે હઝરત શોએબ (અ.)ની કોમ ઉપર અઝાબ મોકલવાનો ફેસલો કર્યો તો અલ્લાહે ફરમાવ્યું કે, “હું પૂરા ૧,૦૦,૦૦૦ લોકો ઉપર અઝાબ નાઝિલ કરીશ જેમાંથી ફક્ત ૪૦,૦૦૦ ખરાબ હતા અને બાકીના સારા હતા.”

હઝરત શોએબ (અ.)એ અલ્લાહને પૂછ્યું કે, “સારા લોકોનો શું વાંક છે ?” તો અલ્લાહે જવાબ આપ્યો કે, “જ્યારે મારી નાફરમાની થઈ રહી હતી ત્યારે તેઓ ખુશ હતા અને જ્યારે હું ગઝબનાક થયો તો તેમણે પોતાની નારાજગી વ્યક્ત ન કરી.”

એટલા માટે સમાજમાં અમ્ર બિલ માઅરુફ અને નહ્યે અનિલ મુન્કર ઉપર અમલ કરતા રહેવું ઘણું જરૂરી છે.

તેની રીત આ પ્રમાણે છે :

- જ્યારે તમે બદી થતી જુઓ અથવા નેકી થતી ન જુઓ તો આ પ્રમાણે કરો. તમારી આપત્તિ શક્ય હોય તેટલી સભ્ય રીતે જાહેર કરો.
- જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં બળજબરી કરો જેવી કે બાપ-દીકરાના સંબંધમાં બળજબરી થઈ શકે છે.

અમ્ર બિલ માઅરુફ :

જો કોઈ માણસ અલ્લાહે નક્કી કરેલી વાજિબાતને પૂરી ન કરતો હોય તો આપણા ઉપર વાજિબ છે કે તેને સાચા રસ્તાની હિદાયત કરીએ. શરત એ છે કે આપણને આશા હોય કે તે આપણી હિદાયત પર અમલ કરશે.

અમ્ર બિલ માઅરુફ ઈસ્લામનો સાતમો સ્તંભ છે અને તેનો અર્થ લોકોને નેકીનો હુકમ કરવો એવો થાય છે. આ ઈસ્લામની ઘણી મહત્વની ડાળી છે. એ બધી વસ્તુઓ કે જેનો અલ્લાહ હુકમ કરે છે તેમને માઅરુફ કહેવામાં આવે છે. માઅરુફનો અર્થ સારપ થાય છે. દા.ત., નમાઝ, રોઝા, ઝકાત, ખુમ્સ અને ઈસ્લામના સિધ્ધાંતો ઉપર અમલ કરવો.

અમ્ર બિલ માઅરુફમાં એ વસ્તુનો પણ સમાવેશ થાય છે કે જે ઈસ્લામમાં મુસ્તહબ હોય જેવી કે,

- લોકોને જમાડવા.
- મહેમાનોનું સ્વાગત કરવું.
- ઈસ્લામની વાતો શિખવાડવી.
- સારા અખ્લાક કેળવવા.
- સારું ચારિત્ર્ય ઘડતર કરવું.

અમ્ર બિલ માઅરુફ પહેલી વખત કરવું વાજિબ છે અને બીજી વખત સુન્નત છે.

અમ્ર બિલ માઅરુફ વાજિબ હોવાની શરતો આ પ્રમાણે છે :

- તમને પોતાને ખબર હોવી જોઈએ કે નેકી શું છે અને બદી શું છે.
- તમને આશા હોવી જોઈએ કે તમારી સલાહ પ્રમાણે અમલ થશે.

- જે માણસને તમે સલાહ આપી રહ્યા હો તે વારંવાર બદી કરતો હોય.
- તમને યકીન હોય કે સલાહ આપવાથી તમને પોતાને કોઈ નુકસાન નહીં થાય.

પરંતુ જ્યારે મુસલમાનોનું ઈમાન ખતરામાં હોય અથવા તો ઈસ્લામ મુજબ અમલ ન થઈ શકે એવી પરિસ્થિતિ સર્જાય. દા.ત., એવા કાયદા ઘડાઈ રહ્યા હોય કે મુસલમાન હોવું ગુનો છે અથવા તો શરાબ પીવો અને જુગાર રમવો ફરજિયાત છે ત્યારે આપણને નુકસાન પહોંચતું હોય તો પણ આપણા ઉપર અમ્ર બિલ માઅરૂફ અને નહ્યે અનિલ મુન્કર કરવું વાજિબ છે.

નહ્યે અનિલ મુન્કર :

આ ઈસ્લામનો આઠમો સ્તંભ છે અને તેનો અર્થ બદીથી રોકવું એવો થાય છે. તેનો અર્થ એ થાય છે કે લોકોને હરામ કાર્યોથી રોકવા. જો આપણને આશા હોય કે તે માણસ આપણી સલાહને માનશે તો આપણે હરામ કાર્ય કરનાર માણસને હરામ કાર્ય કરવાથી રોકવો જોઈએ.

મુન્કર એટલે એ બધી વસ્તુઓ કે જેમને ઈસ્લામમાં હરામ કરવામાં આવી છે. દા.ત.,

- શરાબ પીવો.
- જુગાર રમવો.
- ગીત સાંભળવાં.
- સુવ્વરનું માંસ ખાવું, વગેરે.

અમ્ર બિલ માઅરૂફની જેમ જ પહેલી વાર નહ્યે અનિલ મુન્કર કરવું વાજિબ છે અને બીજી વાર કરવું સુન્નત છે.

નહ્યે અનિલ મુન્કર કરવાના ચાર તબક્કા આ પ્રમાણે છે :

1. સૌથી પહેલાં જે માણસને તમે સલાહ આપી રહ્યા છો તેના સ્વભાવને સમજી લો.
2. પછી તમારા ચહેરાના હાવભાવ વડે જાહેર કરો કે તે જે હરામ કાર્ય કરી રહ્યો છે તે તમને પસંદ નથી.
3. પછી સલાહ આપો, ચેતવણી આપો અથવા ઠપકો આપો.
4. જ્યારે ઉપરોક્ત ત્રણેય રીત નિષ્ફળ જાય તો તેને બળજબરીપૂર્વક રોકી દો, પરંતુ ધ્યાન રાખો કે તેને શારીરિક ઈજા ન થાય.

જે લોકો અમ્ર બિલ માઅરૂફ અને નહ્યે અનિલ મુન્કર ઉપર અમલ કરે છે તેમનો મર્તબો અલ્લાહની નજરમાં ઘણો ઊંચો છે. અલ્લાહ તે લોકોને પોતાના કામિયાબ બંદાઓ વચ્ચે જગ્યા આપે છે.

સવાલ 1 : અમ્ર બિલ માઅરૂફ અને નહ્યે અનિલ મુન્કરમાં શું ફેર છે ?

સવાલ 2 : નીચેના દાખલાઓમાં બતાવો કે દાખલો અમ્ર બિલ માઅરૂફનો છે કે નહ્યે અનિલ મુન્કરનો ?

દાખલો 1 : સબીહા સ્કૂલમાં જાય છે અને જુએ છે કે તેની મુસલમાન સહેલી ગાયન સાંભળી રહી છે તે તેને કહે છે કે ગાયન સાંભળવું હરામ છે.

દાખલો 2 : અલીની દાદી જ્યારે સ્કૂલમાં જાય છે તો તેમનાં વસ્ત્રો તેમના પગના પંજાના સાંધા કરતાંય ઉપર ઊંડી જાય છે. અલી તેમને કહેવા જાય છે કે થોડાંક નીચાં વસ્ત્રો પહેરો.

દાખલો 3 : અકીલાની બહેન હિજાબ ઓઢતી નથી તો અકીલા તેને કહે છે કે હિજાબ તેના ઉપર વાજિબ છે.

દાખલો 4 : હુસૈન નમાઝ નથી પઢતો. તેનો મિત્ર તેને કહે છે કે તારે નમાઝ પઢવી જોઈએ કારણ કે નમાઝ બધા મુસલમાનો પર વાજિબ છે.

સબક 14 : તવલ્લા

કુરુએ દીનની નવમી ડાળી તવલ્લા છે.

તવલ્લા એટલે અલ્લાહ અને રસૂલે પસંદ કરેલા વલીઓ સાથે દોસ્તી રાખવી અને તેમનું આજ્ઞાપાલન કરવું.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૮, સૂરએ એઅરાફ, સૂરા-૭, આયત-૧૫૮

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ

(કહી દે, અય લોકો ! ખરેખર હું તમારા બધાની તરફ આવનારો અલ્લાહનો રસૂલ છું કે જેનું

(અલ્લાહનું) રાજ્ય છે આસમાનો અને જમીનમાં.)

માટે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના સમયમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)નો હુકમ સર્વોપરી હતો.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૬, સૂરએ માએદા, સૂરા-૫, આયત-૫૫

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ

يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٥﴾

(ખરેખર તમારો વલી અલ્લાહ છે અને તેનો રસૂલ છે અને જેઓ ઈમાન લાવ્યા કે જેઓ નમાઝ

કાયમ કરે છે અને રુકૂઅની હાલતમાં ઝકાત આપે છે, તેઓ છે.)

જ્યારે આપણે અજાનમાં ‘અલીયંવલીયુલ્લાહ’ કહીએ છીએ તો આ આયતના આધારે જ કહીએ છીએ. આ આયતમાં આપણને હુકમ આપવામાં આવ્યો છે કે વલી જે કહે તે પ્રમાણે અમલ કરો.

આ આયતમાં સૌથી પહેલાં અલ્લાહની વિલાયતનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. અલ્લાહનો હુકમ બીજા બધા લોકોના હુકમ કરતાં સર્વોપરી છે, પછી તે હુકમ આપણા માબાપનો હોય, આપણા વડીલોનો હોય, આપણા શિક્ષકોનો હોય, આપણા ડોક્ટરનો હોય કે કોઈનો પણ.

આ દુનિયામાં અલ્લાહના હુકમનું પ્રતિનિધિત્વ રસૂલલ્લાહ (સ.) કરે છે, માટે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની હયાતે મુબારકામાં તેમનો હુકમ સર્વોપરી હતો. રસૂલલ્લાહ (સ.) જે હુકમ આપે તેમાં કોઈ વાદવિવાદ કરી શકે નહીં કારણ કે તે હુકમ અલ્લાહ તરફથી છે.

પરંતુ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ગેરહાજરીમાં આ આયત ઉલ્લેખ કરે છે કે વલી એ મોમિનો છે કે જેઓ નમાઝ કાયમ કરે છે અને રુકૂઅમાં ઝકાત આપે છે. ઈસ્લામના બધા ફિરકાઓ માને છે કે આ ઉલ્લેખ મૌલા અલી (અ.) માટે છે.

તારીખમાં એક એવો પ્રસંગ નોંધાયેલો છે કે મસ્જિદમાં એક ફકીર લોકો પાસે સવાલ કરતો આવ્યો. કોઈએ તેને કાંઈ આપ્યું નહીં. છેવટે મૌલા અલી (અ.) કે જેઓ નમાઝ પઢી રહ્યા હતા, તેમણે રુકૂઅની હાલતમાં પોતાની આંગળી વડે ઈશારો કરીને ફકીરને કહ્યું કે તે આંગળીમાંથી વીંટી ઊતારીને પોતે રાખી લે.

મૌલા અલી (અ.)નું આ કાર્ય અલ્લાહને એટલું બધું પસંદ આવ્યું કે તરતને તરત તેમની શાનમાં રસૂલલ્લાહ (સ.) ઉપર આયત નાઝિલ થઈ.

એટલે રસૂલલ્લાહની ગેરહાજરીમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ના હુકમ પ્રમાણે આપણે બધા મોમિનોએ મૌલા અલી (અ.)ની વિલાયત સ્વીકારવાની હતી કારણ કે આ આયત તેમનો ઉલ્લેખ કરી રહી છે એટલા જ માટે આપણે શીઆ લોકો માનીએ છીએ કે મૌલા અલી (અ.) રસૂલલ્લાહ (સ.) પછી પહેલા ખલીફા હતા.

મૌલા અલી (અ.) પછી આપણે બીજા અગિયાર અઈમ્મા (અ.)ને માનીએ છીએ કે જેઓ બધા મૌલા અલી (અ.)ની ઓલાદમાંથી છે અને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાની હયાતે મુબારકામાં પસંદ કરેલા છે જેવું કે સુન્ની અને શીઆ બન્ને ફિરકાની હદીસોમાં જોવા મળે છે.

ગદીરનો પ્રસંગ કે જેમાં રસૂલ (સ.)એ બધા મુસલમાનો વચ્ચે એલાન કર્યું હતું કે એમના પછી તેમના જાનશીન મૌલા અલી (અ.) છે. એ પ્રસંગને બધા મુસલમાનોએ રિવાયત કર્યો છે.

રિવાયતમાં છે કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું કે, “જેનો હું મૌલા છું તેનો અલી મૌલા છે.”

સૌથી પહેલાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાની આજુબાજુ ઊભેલા લોકોને પૂછ્યું, “શું મને તમારા ઉપર એના કરતાં વધારે અધિકાર નથી કે જે તમને તમારા પોતાના ઉપર છે ?” તો લોકોએ

જવાબ આપ્યો, “ખરેખર તમને અમારા ઉપર અમારા પોતાના કરતાં વધારે અધિકાર છે.” એ પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) એલાન કર્યું.

“જેનો હું મૌલા છું તેનો અલી મૌલા છે.”

માટે તવલ્લાનો અર્થ નીચે પ્રમાણે થાય છે.

મુદ્દા 1 : અલ્લાહની વિભાવતનો સ્વીકાર કરવો :

અલ્લાહ આપણો મૌલા છે અને આપણો મુહાફિઝ છે. ફક્ત અલ્લાહ જ આપણને કોઈ વસ્તુ વડે નુકસાન થવા દે છે અથવા તો બૂરાઈથી આપણું રક્ષણ કરે છે.

ફક્ત અલ્લાહ જ આપણને જુદી જુદી નેઅમતો આપે છે અથવા તો આપેલી નેઅમતો પાછી લઈ લે છે. મોમિનો અલ્લાહને પોતાનો વલી માને છે જ્યારે કે કાફિરો નથી માનતા.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૩, સૂરએ બકરહ, સૂરા-૨, આયત-૨૫૭

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
أُولَئِكَ لَهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٤﴾

(અલ્લાહ વાલી છે એમનો કે જેઓ ઈમાન લઈ આવ્યા. તે કાઢે છે તેઓને અંધકારમાંથી નૂર તરફ, અને જેમણે કુફ્ર કર્યું તેમના વાલીઓ તાગૂત છે. જેઓ કાઢે છે તેમને નૂરમાંથી અંધકાર તરફ. આ જ લોકો આગના સાથી છે, તેઓ તેમાં હંમેશાં રહેનારા છે.)

મુદ્દા 2 : રસૂલલ્લાહ (સ.)ની અને અઈમ્મા (અ.)ની વિલાયતનો સ્વીકાર કરવો :

ફરીથી વાત કરી દઈએ કે રસૂલલ્લાહ (સ.) અને અઈમ્મા (અ.) આ દુનિયામાં અલ્લાહના પ્રતિનિધિઓ છે, માટે તેમની વિલાયત આપણા ઉપર એવી જ છે કે જેવી આપણા ઉપર અલ્લાહની વિલાયત છે.

માટે જો આપણા ઈમામે ઝમાના (અ.) આજે ઝુલૂર ફરમાવે અને આપણને કોઈ કાર્ય સોંપે તો આપણી ફરજ છે કે તે કામ કરીએ. તેમને અધિકાર છે કે આપણો ઉપયોગ આપણા મોત સુધી કરતા રહે. એવી જ રીતે કે જેવી રીતે અલ્લાહને પણ આપણા ઉપર એ અધિકાર છે.

ઈમામ (અ.) ક્યારેય આપણને એવું કામ નહીં સોંપે કે જે આપણને નુકસાન પહોંચાડે. એવી જ રીતે કે જેવી રીતે અલ્લાહ પણ આપણને એવું કામ સોંપતો નથી. તેમની વિલાયતમાં સંપૂર્ણ ઈમાન ધરાવવું તેને તવલ્લા કહેવામાં આવે છે.

આપણા છઠ્ઠા ઈમામ (અ.) પાસે એક માણસ આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે, “હું મિસ્રના શીઆ લોકોમાંથી છું.” તે માણસ વિલાયતનો સાચો અર્થ જાણે છે કે નહીં તે જોવા માટે ઈમામ (અ.)એ તેને કહ્યું કે, “જાઓ અને નજીકમાં જે ભઠ્ઠી સળગી રહી છે તેની અંદર બેસી જાઓ.”

પેલો માણસ ધ્રુજવા લાગ્યો અને કહ્યું કે, “મારા પરિવારજનો મારી રાહ જોઈ રહ્યા છે.” જ્યારે ઈમામ (અ.)એ જોયું કે તે ખચકાઈ રહ્યો છે તો તેમણે તે માણસને પાસે બોલાવીને પોતાની પાસે બેસાડી દીધો.

થોડા સમય પછી ઈમામ (અ.)ના સહાબી હાફ્સ અલ-મક્કી આવ્યા અને સલામ કરી પછી ઈમામ (અ.)એ તેમને ઉદ્દેશીને ફરમાવ્યું કે, “શું તમે પેલી ભઠ્ઠીમાં બેસી શકો છો ?” કોઈ પણ સવાલ કર્યા વગર, હાફ્સ ભઠ્ઠી તરફ ગયા અને અંદર દાખલ થઈ ગયા.

ઈમામ (અ.) મિસ્રના એ માણસ તરફ વળ્યા અને ફરમાવ્યું, “આ એ લોકો છે કે જેઓ મારી વિલાયતમાં માને છે.”

કહેવાની જરૂર નથી કે હાડનને કોઈ નુકસાન પહોંચ્યું ન હતું.

મુદ્દો 3 : મોમિનીનની વિલાયતનો સ્વીકાર કરવો :

તવલ્લાનો અર્થ એ પણ થાય છે કે એવા લોકો સાથે દોસ્તી કરવી કે જેમનો અકીદો આપણા જેવો હોય અને જેમને અલ્લાહ, તેના રસૂલ (સ.) અને અઈમ્મા (અ.) પસંદ કરતા હોય.

માટે જ આપણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના અને અઈમ્મા (અ.)ના વફાદાર સહાબીઓનું ઘણું સન્માન કરીએ છીએ અને તેમની સાથે મોહબ્બત કરીએ છીએ.

હંમેશાં આપણી એ કોશિશ હોવી જોઈએ કે આપણે તેવા લોકો સાથે દોસ્તી કરીએ અને મોહબ્બત કરીએ કે જેઓ અહલેબૈત (અ.) સાથે મોહબ્બત કરતા હોય.

આ જ તવલ્લાના કારણે આપણે ઈમામ હુસૈન (અ.) સાથે કરબલાના બધા શોહદાની કુરબાનીઓને પણ યાદ કરીએ છીએ.

આવી જ રીતે તવલ્લાનો અર્થ ફક્ત એ જ નથી કે અહલેબૈત (અ.)ની સાથે મોહબ્બત કરતા રહીએ, પરંતુ એ પણ છે કે તેમની સાથે વફાદારી કરીએ અને જે ઉદાહરણ તેમણે આપ્યાં છે તેમના ઉપર ચાલવાની કોશિશ કરીએ.

સબક 15 : તબર્રા

તબર્રા એટલે અલગ થઈ જવું, હાથ ઉઠાવી લેવા.

ઈસ્લામમાં તબર્રા કુરુએ દીનની દસમી ડાળી છે.

સૌ પ્રથમ અલ્લાહનો હુકમ છે કે આપણે શયતાનથી અથવા શયતાનનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી દરેક વસ્તુ અથવા વ્યક્તિથી અલગ થઈ જઈએ.

કુરઆને મજીદમાં આપણને દરેક સમયના નબીએ કરેલા તબર્રાના દાખલા જોવા મળે છે જેવા કે બૈતુલ મુકદ્દસ જતાં રસ્તામાં હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.) એવા લોકોને મળ્યા કે જેઓ તારાઓની પરસ્તિશ કરી રહ્યા હતા. આ લોકો મજૂસી કહેવાતા હતા.

હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.)એ નક્કી કર્યું કે તેમની અલ્લાહ તરફ હિદાયત કરે, તેમની ગુમરાહી સાબિત કરવા માટે તેમણે (હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.))એ ઘણી વિનમ્ર પધ્ધતિ અપનાવી.

તેઓ પોતે પણ તારાની પરસ્તિશ કરનારા તરીકે તે લોકોની સામે પ્રસ્તુત થયા અને આખી રાત દરમિયાન તેમની વચ્ચે બેસી રહ્યા.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૭, સૂરએ અન્આમ, સૂરા-૬, આયત-૭૮

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسُ بَازِغَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ

يَقَوْمِ إِنِّي بُرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٧٨﴾

(પછી તેણે (ઈબ્રાહીમ) સૂરજને તેજસ્વી પ્રકાશની સાથે ઉગતો જોયો ત્યારે કહ્યું, આ મારો રબ

છે, આ સૌથી મોટો છે. પછી જ્યારે સૂરજ ડૂબી ગયો તો કહ્યું, અય મારી કોમ ! ખરેખર હું

અલગ છું તેનાથી કે જેનો તમે શિર્ક કરી રહ્યા છો.)

તબર્કાનો બીજો અમલ અલ્લાહના રસૂલના અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની આલમાંથી પાક અઈમ્માના દુશ્મનોથી અલગ થવામાં થાય છે.

આ અલગ થવું ફક્ત દિલ સુધી સીમિત નથી. ઈસ્લામ આપણને લુકમ કરે છે કે આપણે દુનિયાને દેખાડીએ કે આપણે એવા લોકોથી અલગ છીએ એટલા જ માટે આપણે એવા જાલિમો ઉપર લા'નત મોકલીએ છીએ કે જે રસૂલલ્લાહ (સ.) અને તેમની આલને ઈજ પહોંચાડતા હતા.

આવી રીતે લા'નત મોકલીને આપણે જાહેર કરીએ છીએ કે આપણે તેમના જુલમમાં શામેલ નથી.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૨૨, સૂરએ અહઝાબ, સૂરા-૩૩, આયત-૫૭

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ

عَذَابًا مُّهِينًا ﴿٥٧﴾

(ખરેખર જે લોકો અલ્લાહને અને તેના રસૂલને દુઃખ પહોંચાડે છે અલ્લાહે તેમના ઉપર લા'નત કરી છે દુનિયામાં અને આખેરતમાં, અને તેમના માટે તૈયાર કર્યો છે અપમાનજનક અઝાબ.)

કુરઆને મજીદમાં અલ્લાહે સ્પષ્ટ રીતે અલ્લાહના અને મુસલમાનોના દુશ્મનો સાથે મિત્રતા કરવી હરામ કરી દીધી છે.

તબર્કા ઈસ્લામનો દસમા નંબરનો કુરુએ દીન છે. તેનો અર્થ એ થાય છે કે આપણે અલ્લાહના નેક બંદાઓ વિરુદ્ધ જે લોકો જુલ્મ અને બદી કરે છે તેમનાથી અલગ રહીએ. આવી રીતે અલગ રહેવાથી આપણે તેમના દુષ્ટ કૃત્યોથી બચી જઈએ છીએ.

સબક 16 : આજકાલના મઅસલાઓ

સવાલ 1 : આપણે મધ્ય રાત્રીનો સમય કેવી રીતે જાણી શકીએ ? કેટલાક લોકો એવું માને છે કે રાત્રે ૧૨ વાગે મધ્ય રાત્રી થઈ જાય છે. શું તે વાત સાચી છે ?

જવાબ : મધ્ય રાત્રી મગરિબ અને સુબહે સાદિકની અધવચ્ચે થાય છે, માટે જો મગરિબ ૭:૦૦ વાગે થાય અને સુબહે સાદિક ૪:૦૦ વાગે થાય તો મધ્ય રાત્રી રાત્રે ૧૧:૩૦ કલાકે થશે.

મધ્ય રાત્રીને નિશ્ચિત કરવાનાં ધોરણો મગરિબ અને સુબહે સાદિક છે કે જે જગ્યા અને ઋતુ અનુસાર બદલતાં રહે છે.

સવાલ 2 : શું એ જાઈઝ છે કે કોઈ મુસલમાન મનોરંજનમાં એટલો બધો વ્યસ્ત થઈ જાય કે તે કોઈ સારું પિક્ચર અથવા ફૂટબોલની મેચ નમાઝના સમયે પણ જોતો રહે ? અને જ્યારે તે નમાઝ કઝા થવામાં થોડી વાર હોય તો તે જઈને કઝા થતાં પહેલાં તે નમાઝને પઢી નાખે ?

જવાબ : મુસલમાન માટે નમાઝને ફઝીલતના સમય કરતાં મોડી પઢવી યોગ્ય નથી, સિવાય કે તેની પાસે કોઈ વાજિબી ઉઝ (મજબૂરી) હોય અને સવાલમાં બતાવવામાં આવેલું ઉઝ વાજિબી નથી.

સવાલ 3 : કેટલીક વાર હું નમાઝ પઢવા જાઉં છું ત્યારે મારા ખિસ્સામાં સફેદ કાગળ હોય છે. શું હું તેના ઉપર સજ્દો કરી શકું ?

જવાબ : જો તે પાક હોય અને લાકડામાંથી બનેલો હોય અથવા તેના જેવી કોઈ અન્ય વસ્તુથી બનેલો હોય જેવી કે સુતરાઉ અને લિનન જેવી, તો તેવી વસ્તુઓ પર સજ્દો કરવો જાઈઝ છે.

સવાલ 4 : સિમેન્ટ પર સજ્દો કરવો યોગ્ય છે ?

જવાબ : હા, કાગળની જેમ જ સિમેન્ટ પર સજ્દો કરવો યોગ્ય છે.

સવાલ 5 : કોંક્રીટ અથવા મોઝેઈક પર સજ્દો કરવો યોગ્ય છે ?

જવાબ : હા, યોગ્ય છે.

સવાલ 6 : કેટલાક મુસલ્લા સિન્થેટિક મટેરિયલના હોય તો તેના પર સજ્દો કરવો જાઈઝ છે ?

જવાબ : ના, આવી વસ્તુઓ સજ્દા માટે યોગ્ય નથી.

સવાલ 7 : ટેપરેકોર્ડમાંથી તિલાવત સાંભળતાં સાંભળતાં વાજિબ સજ્દાની આયત આવે તો સજ્દો કરવો વાજિબ છે ?

જવાબ : ના, વાજિબ નથી.